
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Факултет по славянски филологии

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Антони Спасов Стоилов,
член на Научното жури в конкурса
за заемане на академичната длъжност „Професор“
в професионално направление 2.1. Филология
(български език – фонетика и диалектология),
обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ в ДВ, бр. 21/18.03.2016 г.

Единствен участник в обявения конкурс е доц. д-р Владимир Любенов Жобов, преподавател в Катедрата по български език при Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“. Той участва в конкурса с една монография, един електронен корпус и седем студии и статии.

Основно място сред публикациите на кандидата заема монографията „Българските диалекти: жива реч в дигиталната епоха“ (Bulgarian Dialects: Living Speech in the Digital Age), написана в съавторство с Ронел Александър при ясно разпределение на авторството. Владимир Жобов е автор на една от уводните части и на една от главите в същинската изследователска част на монографията. В своя увод (с. 23-31) кандидатът представя основните етапи в развитието на българската диалектология, като вниманието му основно е съсредоточено върху един от най-важните и наред с това - сложни въпроси в диалектологията: проблемът с критериите

за важността на различните признаци при диференцирането на диалектните групи и при диалектните класификации. Логично е очакването на автора, че българската диалектология, която в рамките на възможното винаги е в крак с развитието на технологиите, ще се възползва и от богатите възможности, които предоставят интернет и дигиталните технологии.

Основните приноси моменти на Владимир Жобов са в главата, посветена на диалектния вокализъм (с. 33-73). Всъщност става дума за две ясно обособени разработки, посветени съответно на акцентуваните и неакцентуваните гласни. В тях се очертава ясно изследователският подход на кандидата. Той изследва всестранно и в детайли научното наследство на българската диалектология и наред с това търси нови интерпретации или обяснения за съществуващи модели чрез приложение на иновативни методи и на принципи от общата фонетична теория.

При анализа на някои промени на акцентуваните гласни особено се очертава приложеният аудитивен тест, при който акустичната близост на подбрани диалектни гласни е подложена на обективна проверка чрез анализ на възприемането им от носители на езика. Някои от експериментално установените чрез теста фонетични промени (например стесняването на акцентуваната гласна *o* в родопски говори, чиито вокални системи познават и широкото \hat{o}), са представени тук за първи път, независимо от внушителната литература върху родопските говори. Владимир Жобов доказва убедително, че различни по вид (темброви и темпорални) и на пръв поглед несвързани промени на гласни имат системен характер и са проява на една и съща закономерност – максимално аудитивно раздалечаване на фонологично значимите единици.

Различен по характер е приносът в частта, посветена на неакцентуваните гласни. В нея авторът приема като отправна точка утвърдените диалектни класификации според типа редукция на учени като

Любомир Милетич, Стойко Стойков и Тодор Бояджиев. Наред с това той подлага на обективна проверка една няколкократно лансирана в нашата лингвистика теория – че степента на качествената редукция е обвързана със степента на количествената редукция, която на свой ред е обвързана с характера на ударението. Избраният метод е изчисление на „индекса на вариране по двойки”, който отразява степента на темпорално вариране във всяка двойка съседни сегменти (срички, гласни или друг вид сегменти според интересите на изследователя). Определянето на индекса за 32 села, представителни за всички диалектни групи по отношение на редукцията, потвърждава връзката между степента на контраст между ударени и неударени гласни и степента на качествената редукция. Като принос в тази част могат да се изтъкнат анализът на фонологичните отношения на неударените варианти на *a* и *ъ*, както и наблюденията върху нередудцирания изговор на крайното *a* като маркер за незавършеност на фразата в мизийските говори.

Монографията е свързана с електронния диалектен корпус *Bulgarian Dialectology as Living Tradition*, също създаден в съавторство с Ронел Александър. Приносът на Владимир Жобов е посочен като избор и транскрипция на диалектните текстове и разработване на системата от лингвистични признаци. Към това очевидно за голяма част от текстовете може да се добави и теренната работа. Корпусът представя в мултимедийна форма (чрез текст и звукови файлове) материал от 68 населени места (в рамките на държавните ни граници), които покриват всички основни диалектни типове според класификацията на Стойко Стойков. Корпусът позволява разнообразни търсения – по граматически категории, лексеми, лингвистични признаци, включително рефлексите на основните старобългарски гласни. Към познатите от *Програмата за събиране на материали за Българския диалектен атлас* признаци са добавени редица нови, напр. антиципация на мекостта, компенсаторно

удължаване на гласни, различни обобщавания на основи. Анотирано е и тематичното съдържание на текстовете. Корпусът представя голямо количество лингвистична информация, която може да бъде полезна и в университетското образование.

От останалите трудове на Владимир Жобов особено внимание заслужава студията за южнобългарските диалекти, говорени от българомохамедани. Написана на английски (както и монографията), студията е актуална и закономерно е придобила полемичен характер. Подробният анализ на тези диалекти в сравнителен план с диалектите на съседните християнски селища води автора до убедителния извод, че езиковите различия се намират в корелация с географското разстояние, а не с религиозните различия, което лишава термина „помашки език“ от всякакво лингвистично съдържание.

Кандидатът се представя като добър познавач не само на българските диалекти, но и на общата фонетика. В статията „Увуларни съгласни в еркечкия говор“ (Uvulars in the Erkech Dialect, № 4 в библиографията) е направен опит да се покаже, че веларните преградни съгласни в еркечкия говор имат алофони с увуларна преграда, обусловени от задния изговор на акцентуваното *a*. В „Законът на Грасман и родопската фонетика“ (№ 5) е предложено интересно обяснение за липсата на очакваната мекост на съгласната пред рефлексите на *малкия ер* и на *малката носовка* в родопските говори (напр. *zót'* вместо очакваното *z'ót'*). Според автора в случая действа правило, което не допуска появата на меки съгласни в последователни срички, аналогично на закона на Грасман, който не допуска поява на две аспиrowани съгласни в съседни срички в индоевропейски. В статията „Един случай на минимален контраст“ (№ 6) са разгледани няколко случая на фонологични опозиции, които са на ръба на сливането. Особено интересни са данните за българските говори в Голо бърдо, Албания, където рефлексът на *голямата носовка* не е съвпаднал с

този на *големия ер* и на *етимологичното о*, за разлика от близкия дебърски говор.

Различна по тематика е статията “Бележки върху изразяването на притежание в белоградчишкия говор” (№ 7), която показва интереси и в областта на морфологията. В нея са разгледани безлични притежателни конструкции с дателно допълнение от типа *брѣк'а ми ѝмаше*. Изнесенният в нея материал е важен за историята на утвърждаването на притежателния дателен падеж.

Трудовете на Владимир Жобов, макар и неголеми по обем, са важен и оригинален принос в българската фонетика и диалектология. Във всичките си изследвания кандидатът показва отлично познаване на научната литература, наред с това винаги се опира и на собствени материали от многобройните си теренни проучвания. Той е сред първите диалектолози у нас, които последователно прилагат методите на експерименталната фонетика и интерпретират убедително получените резултати.

В заключение: Цялата досегашна дейност на доц. Владимир Жобов като преподавател и учен, научната стойност на представените от него трудове, дълбочината, всеобхватността и компетентността, с които изпълнява целите на изследванията, нетрадиционният и новаторски подход, с който той коректно и прецизно интерпретира ексцерпирания материал, ми дават основание убедено да гласувам с „Да” за заемането на академичната длъжност „Професор” по обявения конкурс.

16.07.2016 г.

Проф. д-р Антони Стоилов

Югозападен университет „Неофит Рилски”